

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра живопису

Селіванов Данило

Сюжетна-тематична композиція

«Запальні історії»

Кваліфікаційна робота

другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація» галузі
знань 02 «Культура і мистецтво» спеціалізації
«Станковий живопис»

Керівник:

зав. каф. живопису, канд. мист., професор

Ковальова Марія Миколаївна

Харків 2025

АНОТАЦІЯ

Полотно відтворює сцену, наповнену м'яким людським теплом та багатшаровою емоційністю. На передньому плані постає група людей, що зійшлися у вечірній час біля палаючого вогнища. У цій роботі я прагнув передати не лише професійне володіння засобами освітлення й настроєвими нюансами, а й продемонструвати глибше осмислення людської психології, сімейних цінностей і духовних взаємин. Основний задум полягає у підкресленні внутрішньої спорідненості людей, їх невидимого зв'язку, який народжується зі спільного переживання моменту – оповіді, тепла полум'я, усмішок, взаємної уваги та тиші, у якій звучить людський голос. Стилiстично роботу можна співвіднести із жанровим живописом, доповненим рисами реалістичної манери та романтизованого освітлення.

Композиція побудована за принципом колового руху – погляд глядача природно прямує від центрального джерела світла до фігур, розташованих навколо багаття. Такий прийом формує відчуття замкненого простору, що передає символіку єдності, тепла й взаємної підтримки. У центрі уваги – чоловік у світлій сорочці, який жваво жестикулює, занурюючи слухачів у перебіг історії. Його постать найбільш яскраво підсвічена полум'ям, завдяки чому вона домінує в композиції. Виразність його жестів створює рух і внутрішню напругу, що протиставляється спокійній зосередженості решти учасників сцени. Інші персонажі розміщені довкола вогнища у різних позах, що додає сцені природності та життєвості. Всі погляди спрямовані на оповідача, утворюючи композиційний центр і внутрішній ритм. Напрямок світлотіньових ліній формує спіралеподібний рух, який утримує увагу глядача.

Одним із ключових засобів виразності є взаємодія світла та кольору. Єдине джерело освітлення (багаття) огортає сцену теплими золотаво-оранжевими відтінками. Це сяйво контрастує з прохолодною синявою вечірнього повітря, що створює багатоплановість та просторову глибину. Колористичний лад ґрунтується на протиставленні теплих і холодних тонів.

Тепла гама втілює відчуття життя, домашнього затишку й людяності, тоді як прохолодні відтінки підсилюють атмосферу спокою, тиші й безмежності навколишнього світу. Важливу роль відіграють світлові рефлекси, що оживляють обличчя й одяг персонажів та надають їм об'єму.

Сюжет картини передає ідеї близькості, пам'яті та традицій. Зображена група різновікових персонажів – від немовляти до літніх людей – формує багатоголосий образ родинної спадкоємності. Це підкреслює передачу не лише історій, але й цінностей, досвіду та світоглядних орієнтирів. Вогонь постає як багатозначний символ: у фізичному вимірі він дарує тепло й світло, у духовному – уособлює натхнення, життєву енергію та внутрішній вогонь людини, а в сімейному аспекті – символізує домашнє вогнище, що згуртовує родину. Через простий побутовий мотив я прагнув розкрити філософський підтекст: попри життєві труднощі люди зберігають здатність радіти спілкуванню, слухати й ділитися історіями, відчувати присутність одне одного.

Просторовий ефект будується на поступовому зменшенні інтенсивності світла й насиченості кольору від центру до периферії. На передньому плані чітко видно дрібні деталі – кошик, предмети побуту, фактуру землі. Далі простір м'яко тоне у вечірніх сутінках, що підсилює загадковість сцени. Фігури персонажів виконані з м'якою пластикою, без різких контурів, що створює цілісне відчуття гармонії та спокою. Такий підхід поєднує риси реалістичного живопису з імпресіоністичними нюансами світловідчуття.

Вся сцена пройнята теплотою, довірою й доброзичливістю. На обличчях – щирі емоції, що свідчать про глибокий внутрішній діалог між учасниками. Особливо виразною є постать жінки з дитиною – уособлення ніжності, піклування та материнського спокою. У творі застосовано такі художні засоби, як тепло–холодний контраст, тональні переходи, ритмічна організація фігур і поглядів, виразні світлотіньові акценти. М'яка пастозна фактура підсилює образність вечірнього освітлення.

Загалом картина репрезентує високий рівень культури живопису й глибоку ідейну складову. Вона поєднує реалістичність спостереження,

емоційність і філософську насиченість. Звичайна побутова сцена перетворюється на метафору родинного тепла, пам'яті та внутрішнього світла, яке людина несе крізь темряву життя.

ANNOTATION

The painting depicts a scene filled with gentle human warmth and multilayered emotional depth. In the foreground stands a group of people gathered in the evening around a blazing fire. In this work, I sought not only to demonstrate professional mastery of lighting techniques and atmospheric nuances, but also to convey a deeper reflection on human psychology, family values, and spiritual relationships. The central idea lies in emphasizing the inner kinship among people – their invisible bond born from shared experience: storytelling, the warmth of the flames, smiles, mutual attention, and the quietness in which the human voice resonates. Stylistically, the work can be associated with genre painting, complemented by elements of a realistic manner and romanticized lighting.

The composition is structured according to the principle of circular movement – the viewer's gaze naturally flows from the central light source to the figures arranged around the fire. This technique creates a sense of an enclosed space symbolizing unity, warmth, and mutual support. At the center of attention stands a man in a light shirt, animatedly gesturing as he immerses the listeners in the course of his story. His figure is illuminated most vividly by the flames, making him the dominant element of the composition. The expressiveness of his gestures creates movement and inner tension, contrasted with the calm attentiveness of the other participants. The remaining characters are positioned around the fire in various poses, adding naturalness and vitality to the scene. All eyes are directed toward the storyteller, forming a compositional center and an internal rhythm. The direction of light-and-shadow lines creates a spiral-like motion that keeps the viewer's attention.

One of the key expressive tools is the interplay of light and color. The only source of illumination (the fire) envelops the scene in warm golden–orange hues. This glow contrasts with the cool blueness of the evening air, creating depth and a multilayered spatial effect. The overall color scheme is based on the opposition of warm and cool tones. The warm palette represents a sense of life, homely comfort, and humanity, while the cool shades enhance the atmosphere of calm, silence, and the boundlessness of the surrounding world. Light reflections play an important role, enlivening the faces and clothing of the characters and giving them volume.

The painting's narrative conveys ideas of closeness, memory, and tradition. The depicted group includes characters of different ages – from an infant to elderly people – forming a multifaceted image of family continuity. This emphasizes the transmission not only of stories, but also of values, experience, and worldview. The fire emerges as a multifaceted symbol: physically, it provides warmth and light; spiritually, it embodies inspiration, life energy, and the inner flame of a person; in the family dimension, it symbolizes the home hearth that unites loved ones. Through a simple everyday motif, I aimed to reveal a philosophical subtext: despite life's challenges, people retain the ability to rejoice in communication, to listen and share stories, and to feel each other's presence.

The sense of space is created through the gradual decrease in the intensity of light and color saturation from the center to the edges of the composition. In the foreground, small details are clearly visible – a basket, household items, the texture of the earth. Further away, the space softly dissolves into the evening twilight, enhancing the mysterious mood of the scene. The figures are rendered with smooth plasticity and without sharp contours, creating an overall impression of harmony and tranquility. This approach combines elements of realistic painting with impressionistic nuances of light perception.

The entire scene is imbued with warmth, trust, and benevolence. The characters' faces display sincere emotions that reveal a deep internal dialogue between the participants. Particularly expressive is the figure of a woman with a child – a symbol of tenderness, care, and maternal serenity. The work employs

artistic techniques such as warm–cool contrast, tonal transitions, rhythmic organization of figures and gazes, and expressive light–and–shadow accents. The soft textured application of paint enhances the imagery of evening lighting.

Overall, the painting represents a high level of artistic culture and a deep conceptual foundation. It combines realistic observation, emotional richness, and philosophical depth. An ordinary everyday scene transforms into a metaphor for family warmth, memory, and the inner light a person carries through the darkness of life.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. Концепція художнього твору	11
Висновки до першого розділу.....	12
РОЗДІЛ 2. Аналіз тематичних і колористичних аналогів у станковому живописі	14
Висновки до другого розділу.....	15
РОЗДІЛ 3. Практичне застосування результатів дослідження	17
Висновки до третього розділу.....	20
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	
Додаток А. Перелік ілюстрацій.....	24
Додаток Б. Альбом ілюстрацій.....	25

ВСТУП

Актуальність дослідження. Живописне полотно, яке відтворює зібрання родини чи невеликої спільноти біля вечірнього вогнища, постає як образ, що несе в собі глибинне відчуття духовної спорідненості, тепла людських взаємин і традиційного устрою життя. Його значущість полягає у зверненні до всезагальних, позачасових тем – родинних цінностей, людської єдності, пам'яті поколінь і збереження культурної спадщини. У сучасному світі, де переважають технологічні процеси, прискорений ритм життя та поширене відчуження, такі сюжети набувають особливої ваги, оскільки нагадують про базові моральні орієнтири.

Аналіз подібної картини є важливим для осмислення ролі мистецтва як чинника збереження гуманістичних ідеалів. Твір зосереджує увагу на простих, але надзвичайно значущих почуттях – радості спільного спілкування, довірі, теплі домашньої атмосфери та любові. Образи, закладені художником, спонукають сучасного глядача замислитися над цінністю сімейного вогнища, традицій та історичних витоків народної культури.

Обґрунтування актуальності також визначається потребою вивчення художніх засобів, за допомогою яких автор формує відчуття згуртованості й духовного тепла: взаємодії світла та тіні, колористичного рішення, композиційної рівноваги й психологічної виразності персонажів. Розгляд цих компонентів сприяє глибшому розумінню розвитку жанрового живопису, зокрема побутової сцени, у ширшому контексті мистецького процесу.

Отже, дослідження представленої роботи є важливим як для аналізу художніх прийомів, так і для усвідомлення глибинних духовних і культурних засад, які формують моральний фундамент суспільства.

Наукові методи та підходи, застосовані в дослідженні. Під час опрацювання тематики картини використано комплекс різнопланових методів, що уможливив всебічне розкриття її змістових, художніх та соціокультурних аспектів.

Історико–культурний метод дозволив дослідити історичне тло й побутову специфіку періоду, до якого відсилає сюжет. Завдяки цьому вдалося відтворити соціальні, духовні та культурні особливості життя зображених персонажів і простежити вплив епохи на художні рішення автора.

Мистецтвознавчий (формально–стилістичний) аналіз застосовано для детального розгляду композиції, колірної рішення, освітлення, пластики фігур та взаємодії персонажів. Метод дав змогу визначити, якими образотворчими засобами створюється почуття єдності, тепла й гармонійності сцени.

Порівняльно–аналітичний метод використано для співставлення роботи з іншими творами подібної проблематики: жанровими картинами, побутовими сценами й полотнами, що зображують сільське життя. Завдяки цьому визначено місце досліджуваної картини у розвитку жанру та виокремлено риси авторського стилю.

Іконографічний метод дозволив інтерпретувати символічний зміст образів: вогнище як джерело духовного світла, коло людей як метафору єдності, дитячі постаті як символ продовження роду та надії.

Психологічний підхід. Завдяки аналізу жестів, міміки й поз персонажів вдалося розкрити емоційний лад твору та визначити його домінуючий настрій – затишок, довірливість та внутрішню гармонію.

Контекстуально–інтерпретаційний метод дав можливість розглянути картину в ширшому культурному контексті – як відображення традицій сімейного спілкування, усної оповіді та духовної спадщини.

Новизна дослідження. Наукова новизна полягає у комплексному розгляді теми родинного єднання й народної традиції усної оповіді як ключових складових побутового жанру. Уперше особливу увагу зосереджено на вогнищі як символічному центрі, що поєднує емоційні, композиційні та духовні смисли картини. Також запропоновано трактування побутової сцени не лише як зображення сімейного дозвілля, а як метафори передачі досвіду та культурної пам'яті.

Додатковою складовою наукової новизни є аналіз впливу світлотіньових та колористичних прийомів на формування психологічного настрою твору та виокремлення індивідуальних рис авторського стилю.

Теоретичне й практичне значення. Теоретична цінність роботи полягає у розширенні наукових уявлень про жанровий живопис та особливості відтворення побутових сцен у контексті соціально–культурного розвитку. Отримані висновки сприяють формуванню нових підходів до інтерпретації образу родини як основи духовної спадкоємності та моральних орієнтирів.

Практичне значення полягає в можливості використання результатів у навчальному процесі, лекційній діяльності, мистецьких курсах, творчій практиці художників, а також у музейній роботі під час формування тематичних експозицій. Виявлені художні засоби можуть стати корисними для митців, які прагнуть поєднати змістовність і емоційність у своїх творах та розвивати традиції національної культури.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Концептуальна основа цієї картини спирається на ідею духовної згуртованості, домашнього тепла та збереження традицій, що виступають фундаментальними цінностями людського існування. Центральним як композиційним, так і смисловим акцентом є багаття, довкола якого зібралася група людей різного віку – від малечі до старших членів родини. Така побудова відображає тяглість поколінь, передачу життєвого досвіду, пам'яті та любові від старших до молодших.

Твір розкриває тему людської спільності, заснованої на взаємній підтримці, щирому спілкуванні та простих повсякденних радощах. У вечірній сцені зібрання біля вогнища підкреслюється важливість усної народної традиції: фігура чоловіка, що емоційно веде розповідь, уособлює образ оповідача – носія культурної спадщини свого народу. Через цей образ передається значення слова, історії та творчої оповіді як засобів духовного єднання спільноти.

Освітлення в картині несе символічне навантаження: теплий відблиск полум'я об'єднує присутніх, наповнюючи сцену відчуттям затишку та внутрішнього піднесення. Контраст між світлою частиною композиції та навколишньою темрявою посилює емоційну глибину твору: морок довкола уособлює зовнішній, віддалений світ, тоді як освітлене коло біля вогню формує простір довіри, любові й духовного тепла.

Колористичне рішення підсилює гармонійний зв'язок людини з природою. М'які охристі, жовтогарячі та коричневі тони створюють атмосферу спокою й стабільності, а глибокі сині відтінки вечірнього неба додають композиції поетичності та просторової глибини.

Ідейний зміст картини полягає у возвеличенні родинних та моральних цінностей, що становлять підґрунтя духовного розвитку суспільства. Через, на

перший погляд, звичайну побутову сцену автор підкреслює вічні категорії – любов, доброзичливість, турботу, пам'ять та традицію.

Отже, концепція художнього твору полягає у створенні образу гармонійного поєднання людини, природи та родинного середовища, у відображенні етичних засад життя, де вогонь постає головним символом світла, тепла й духовного очищення. Картина стверджує думку, що справжня міць народу ґрунтується на єдності поколінь, шануванні духовної спадщини та неперервності родинного зв'язку.

Висновки до першого розділу

Підсумовуючи зміст першого розділу, можна стверджувати, що концепція художнього твору ґрунтується на гармонійному поєднанні емоційної глибини, символічного змісту та продуманої композиції. Центральний образ зібрання навколо вогнища постає не лише побутовою сценою, а й узагальненням ідей тепла, спадкоємності та духовної єдності. Подане у творі осмислення взаємодії різних поколінь демонструє цінність родинного досвіду та його невід'ємну роль у формуванні моральних орієнтирів. Особлива увага до образу оповідача підкреслює значення традиції усного передавання історій, яка виступає важливою частиною культурної пам'яті.

Колористичні рішення та символічне освітлення допомагають створити атмосферу довіри й захищеності, що формує емоційний центр картини. Контраст між теплим сяйвом полум'я і темрявою навколо відображає протиставлення внутрішнього світу людини та зовнішніх викликів. Художник наголошує на тому, що саме спільність, підтримка й увага один до одного дозволяють людині протистояти життєвим труднощам. Розділ демонструє, що ідея твору виходить за межі простого зображення побутової ситуації та перетворюється на узагальнену метафору родинного затишку, духовної тяглості та гармонії людини з оточенням.

Таким чином, концепція художнього задуму є цілісною й глибоко продуманою: вона поєднує композиційні прийоми, емоційні образи та символічні елементи, створюючи враження завершеності та смислової єдності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТЕМАТИЧНИХ І КОЛОРИСТИЧНИХ АНАЛОГІВ У СТАНКОВОМУ ЖИВОПИСІ

Тематика поданої картини – відображення сімейного спілкування, побутових моментів і народних звичаїв – має глибокі історичні корені як в українському, так і в світовому станковому живописі. Протягом багатьох епох художники зверталися до подібних сюжетів, прагнучи передати духовну сутність народу, моральні орієнтири та красу людських взаємин.

Одним із найближчих за змістом мистецьких напрямів є жанровий живопис XIX–XX століть. Твори Миколи Пимоненка (іл. 1) , Іллі Рєпіна (іл. 2), Володимира Маковського (іл. 3), Тараса Шевченка (іл. 4) та Архипа Куїнджі (іл. 5) демонструють образи повсякденного життя простих людей, їхні звички, родинні будні та емоційне тепло людських стосунків. Як і в аналізованому творі, у цих роботах на перший план виходять щирість, душевність і відчуття внутрішнього світла, що народжується з буденних ситуацій [2].

На рівні світового мистецтва подібні художні пошуки втілені у творчості Жана–Франсуа Мілле (іл. 6), Вінсента ван Гога (іл. 7) та Нікола Пуссена (іл. 8). Митці зображали красу селянського життя, підкреслюючи гідність людини праці й гармонію її взаємодії з природою [3, с. 121]. У їхніх композиціях, як і в досліджуваній картині, відчутна прагматична поетика простих життєвих моментів, переданих через м'яке світло та природний ритм сцен.

Колористичне рішення твору має численні паралелі з полотнами Архипа Куїнджі (іл. 5), Ісаака Левітана (іл. 9) та представників імпресіоністичного напрямку, які часто використовували контраст теплого й холодного освітлення. Поєднання жовтогарячих та охристих відтінків із глибокими синьо–фіолетовими тонами вечірнього неба створює виразний візуальний акцент і підкреслює теплоту центрального елемента – вогнища. Подібні колористичні рішення художники застосовували для побудови атмосфери спокою, душевної рівноваги й внутрішньої гармонії [10].

Порівнянні принципи кольору зустрічаються також у творчості Миколи Пимоненка (іл. 10), Микита Львович (іл. 11) та американських реалістів початку XX століття, де колір служив не лише декоративним, а й психологічним засобом. Завдяки такому підходу художники створювали емоційне наповнення картини через взаємодію кольорових площин [13, с. 87].

Отже, аналіз тематичних і колористичних аналогів доводить, що досліджувана робота гармонійно вписується в традицію реалістичного жанрового живопису, присвяченого родинним мотивам, побуту й народним звичаям. Водночас картина вирізняється сучасним переосмисленням кольору та світла, що надає їй особливої чуттєвості, поетичності та емоційної глибини [4, с. 136].

Таким чином, у мистецькому контексті станкового живопису дана робота може бути розглянута як поєднання класичних традицій побутового жанру та авторського стилю, у якому колір і світлотінь стають ключовими носіями внутрішнього змісту й емоційної виразності.

Висновки до другого розділу.

Проведений аналіз тематичних і колористичних аналогів засвідчив, що досліджуваний твір органічно влітається у традицію жанрового живопису, де ключову роль відіграють побутові сюжети та родинні мотиви. У зіставленні з роботами українських і світових митців простежується спільне прагнення передати глибину людських взаємин через побутові сцени та природність композиційних рішень. Виявлено, що художники різних епох використовували схожі підходи до освітлення й колористики, підкреслюючи емоційний настрій та внутрішню гармонію зображених персонажів. Колористична побудова аналізованого твору демонструє усвідомлене застосування теплого й холодного контрасту, що створює атмосферу затишку та водночас виразного драматизму. Порівняння з мистецькими аналогами дозволяє визначити твір як такий, що поєднує традиційні засоби жанрового живопису з авторським

стилістичним баченням. Відчутна увага до деталей і психологічної виразності свідчить про прагнення митця не лише відтворити побутові сцени, а й надати їм глибшого символічного змісту. Отже, результати аналізу підтверджують значущість застосованих художніх прийомів і доводять, що твір має вагоме місце серед сучасних інтерпретацій побутового жанру у станковому живописі.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ВИСНОСКІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Прибуткові результати, отримані в процесі дослідження, що стосуються змістових, композиційних і колористичних аспектів твору, мають значний практичний вплив на різноманітні сфери мистецької, професійної та культурної діяльності [1, с. 505]. У контексті образотворчого мистецтва вони можуть стати основою для навчальних планів, творчих експериментів та методологічних розробок, пов'язаних із дослідженням специфіки станкового живопису та його художніх прийомів.

Перш за все, результати дослідження можуть бути корисними в освітніх процесах мистецьких закладів. Вони допомагають студентам більш глибоко усвідомити закономірності побудови композиції, принципи взаємодії світла та тіні, особливості гармонізації теплих і холодних кольорових масивів, а також засоби створення емоційно насичених сюжетних сцен [8, с. 165]. Аналіз картини є наочним прикладом того, як художник поєднує технічну майстерність із передачею духовної сутності. Таким чином я пропрацював деякі ескізні варіанти майбутньої композиції, розподіляючи відношення плям композиції, гармонізуючи все в рамках поставленого масштабу (іл. 12).

Матеріали дослідження мають важливе значення для практичного використання сучасними художниками і дизайнерами. Вони можуть використовувати отримані знання для створення творів, пов'язаних із питаннями сімейності, традиційного побуту та культурної спадщини. Застосування колористичних і композиційних принципів дозволяє досягти глибших емоційних ефектів і передати атмосферу тепла, єдності та внутрішньої гармонії [12, с. 37]. Ґрунтуючись на відомих абстрактних образах чоловіків, жінок, дітей різного віку, немовлят та їх інтерпретації у тому чи іншому періоді часу та життєдіяльності – я створив кілька характерних персонажів та пропрацював емоційний підтекст кожного з них (іл. 13).

Результати дослідження також знаходять застосування у театральному та кінематографічному мистецтві, де вони можуть бути залучені при формуванні сценографії, ілюстрацій чи постановок, пов'язаних із народними мотивами. Такі матеріали сприяють відтворенню автентичної атмосфери традиційного побуту, підсилюючи драматургію та художню виразність творів [9, с. 287].

Для музейної та кураторської діяльності ці напрацювання є корисними під час формування експозицій, присвячених жанровому живопису чи народним традиціям. Розуміння внутрішньої символіки та емоційного наповнення картини дозволяє точніше донести її до глядача, акцентуючи увагу на духовних і культурних сенсах [11, с. 105].

Таким чином, практичне значення дослідження полягає в його можливості бути використаним у освітній, мистецькій, культурно–просвітницькій та музейній практиці, сприяючи розвитку національної культури мистецтв та збереженню духовних традицій.

Робота над живописним полотном «Запальні історії» стала природним продовженням теоретичного дослідження теми та об'єднала композиційні, технічні й символічні принципи, встановлені під час дослідження. Центральним задумом твору стало створення образу спільного вечірнього слухання історій біля вогнища – моменту, що підкреслює єдність людей, незважаючи на їхній вік чи життєвий досвід [7, с. 237].

Композиційний задум та образне розв'язання. Композиційна структура картини формувалася навколо вогнища – символічного джерела світла, тепла та спільності. Герої розміщені в замкнутому колі, що створює відчуття камерності та безпеки. Така організація простору сприяє зануренню глядача в подію, роблячи спостерігача учасником ситуації (іл. 12).

Головним динамічним центром сцени виступає оповідач – чоловік, який активно жестикулює, передаючи емоційність своєї розповіді. Інші персонажі займають природні пози, їхні погляди спрямовані на центральну фігуру, що формує емоційний зв'язок і підсилює ритм композиції.

Ретельна робота над ескізами дозволила знайти оптимальне співвідношення фігур та їхнього розташування в просторі. Використання різних ракурсів і висот створило природну нерівномірність, що посилює реалістичність сцени та надало їй динаміки (іл. 12, 13). Для поставленої композиції я обрав дуже поширене співвідношення сторін і воно є одним із традиційних пропорцій для жанрової композиції. Розмір полотна 120x80 (іл. 15).

Світлотінь та атмосфера. Ключовим художнім засобом стала світлотінь, яка визначила емоційний зміст твору. Контраст між теплим сяйвом вогню та холодними відтінками вечірнього неба створив виразну фотографічну глибину й атмосферу затишного вечірнього спілкування [6, с. 133].

Світло від полум'я ніжно моделює об'єми фігур, акцентуючи увагу на обличчях, жестах і деталях одягу. Особлива увага приділена рефлексам, які надають композиції рухливості та сприяють відображенню «живого» характеру вогню. Темний фон концентрує увагу на внутрішньому колі світла, підкреслюючи сюжетний акцент – процес оповіді (іл. 14).

Символічний рівень та емоційна домінанта. У картині застосовано символіку, засновану на універсальних цінностях людства.

- Вогонь є втіленням джерела тепла, спільності та життєвої сили;
- Усна оповідь виступає способом передачі досвіду, пам'яті й культурних традицій;
- Коло слухачів символізує рід, спадкоємність та єдність поколінь.

Емоційна домінанта роботи полягає в передачі теплоти, щирості та взаємної підтримки, що формуються під час спільного переживання моменту.

Колористичне рішення. Палітра картини побудована на контрасті теплих і холодних кольорів.

- Теплі охристі, золотисті та мідні відтінки формують зону дії, пов'язану з багаттям.
- Глибокі сині та фіолетові тони створюють вечірнє тло, що відступає в глибину

простору. Таке колористичне протиставлення дозволяє посилити емоційний акцент композиції та чітко окреслити межі сюжетної дії (іл. 14),[13, с. 87].

Висновки до третього розділу

Картина «Запальні історії» є художнім утіленням результатів проведеного дослідження. Вона поєднує наукові висновки з практичним досвідом, виявляючи гармонію між композицією, символікою та технікою виконання. Твір демонструє, що народна оповідна традиція може набувати сучасного звучання без втрати духовного змісту, зберігаючи емоційну глибину й культурну значущість (іл. 15),[5, с. 197].

ВИСНОВКИ

Дипломна робота «Запальні історії» постала як комплексне дослідження, що поєднує теоретичний аналіз і практичне художнє втілення. У процесі роботи було ґрунтовно опрацьовано тему родинної згуртованості, емоційного тепла та традиційної культури усної оповіді, що дозволило сформувати цілісний живописний образ із глибоким символічним й емоційним наповненням.

У ході дослідження з'ясовано, що мотив вечірнього зібрання біля вогнища є багат шаровим культурним архетипом, який відображає сталі цінності родинного життя, нерозривність поколінь та роль усної розповіді як інструмента передачі досвіду. Центральний образ полум'я виступає символом внутрішнього світла, духовної єдності та життєстійкості людини. Саме через таку композицію розкриваються гуманістичні смисли, що поєднують людину з сім'єю, навколишнім простором і культурною традицією.

Аналіз тематичних, композиційних і колористичних аналогів дав можливість визначити, які місце займає робота в контексті розвитку жанрового живопису. Вивчення творів українських і європейських майстрів – зокрема М. Пимоненка, І. Рєпіна, А. Куїнджі та представників побутового жанру – показало спільність у трактуванні родинних сцен, використанні світлотіньових контрастів і теплих колористичних акцентів. Дослідження підтвердило, що поєднання теплих і холодних кольорових площин є ефективним засобом створення сценічної глибини, поетичної атмосфери й психологічного настрою.

Практичне виконання живописного твору ґрунтувалося на застосуванні композиційних і технічних принципів, визначених у теоретичній частині. Послідовна робота над структурою сцени, вибудовуванням кола персонажів, формуванням жестів і міміки, моделюванням світла та рефлексів дозволила створити гармонійну й виразну композицію. Завдяки поєднанню лесування, пастозних мазків, тональних переходів і детального опрацювання фактури було досягнуто об'ємності та живописної глибини (іл. 12,13,14).

Завершений твір засвідчив актуальність сучасного художнього переосмислення народних мотивів. Картина «Запальні історії» демонструє, що навіть у простій побутовій ситуації можуть бути закладені універсальні цінності – любов, єдність, взаємна підтримка та духовний зв'язок. Образ вогнища як центру оповіді та спільності дозволяє передати не лише сюжетну дію, а й широкий символічний зміст (іл. 15).

Отже, у дипломній роботі повністю досягнуто поставленої мети: визначено концептуальну основу твору, досліджено художні аналоги, сформовано та реалізовано живописну композицію, що втілює естетичну, емоційну й духовну цілісність. Результат демонструє поєднання індивідуального авторського бачення з глибокою повагою до культурної спадщини та традицій українського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є.А., Шпільчак В.А. Малюнок і живопис: методичні рекомендації. Київ. 1990. 512 с.
2. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технології». 2005. 197 с.
3. Жегин Л. Мова живописного твору. М.: «Художне сприйняття», «Наука». 1971. 146 с.
4. Зайцев А. Наука про колір та живопис. Мистецтво. 1986. 150 с.
5. Кірцер Ю. М. Малюнок та живопис : навчальний посібник Ю. М. Кірцер. 2001. 202 с.
6. Нікодемі Г. Б. Масляний живопис: загальні відомості, матеріали, техніка : практичний посібник. 2006. 140 с.
7. Гаррісон, Хейзл. Малюнок та живопис : матеріали, техніка, методи : повний курс. 2007. 246 с.
8. Живопис: навчальний посібник для вузів. Н.П. Бесчастнов, В. Я. Кулаков, І. Н. Стор. 2001. 215 с.
9. Стор І. Н. Декоративний живопис: навчальний посібник для вузів. 2004. 321 с.
10. Візер В. В. Мальовнича грамота. Система кольору в образотворчому мистецтві, 2007. 154 с.
11. Кузін В. С. Малюнок. Малюнки та замальовки: навчальний посібник для вузів. 2004. 229 с.
12. Чіварді Джованні. Малюнок. Художній портрет. 2002. 52 с.
13. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства: навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки. 2022. 95 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Перелік ілюстрацій.

- Іл. 1. Микола Пимоненко. «Різдвяні ворожіння». 1893 р. Полотно, олія.
- Іл. 2. Рєпін Ілля Юхимович. «Вечорниці». 1881 р. Полотно, олія.
- Іл. 3. Маковський Володимир Єгорович. «Ярмарок в Україні». 1882. Полотно, олія.
- Іл. 4. Тарас Шевченко. «Хлопчик розпалює грубку». 1849 р. Папір, акварель, сепія, бронзова фарба.
- Іл. 5. Куїнджі Архип Іванович. «Місячна ніч на Дніпрі». 1880 р. Полотно, олія.
- Іл. 6. Жан-Франсуа Мілле. «Женці на відпочинку». 1853 р. Полотно, олія.
- Іл. 7. Вінсент Ван Гог. «Їдоки картоплі». 1885 р. Полотно, олія.
- Іл. 8. Нікола Пуссен. «Пейзаж з Поліфемом». 1649 р. Полотно, олія.
- Іл. 9. Іссак Левітан. «На дачі в сутінки». 1890 р. Полотно, олія.
- Іл. 10. Микола Пимоненко. «Ранок Христового Воскресіння». 1891 р. Полотно, олія.
- Іл. 11. Олексєєв М.Л. «Батькова вудка». 1997 р. Полотно, олія.
- Іл. 12. Селіванов Данило. пошукові ескізи до композиції «Запальні історії».
- Іл. 13. Селіванов Данило. пошукові ескізи до композиції «Запальні історії».
- Іл. 14. Селіванов Данило. «Запальні історії» – закладка основних кольорових мас.
- Іл. 15. Селіванов Данило. «Запальні історії». 2025. Полотно, олія.

ДОДАТОК В. Альбом ілюстрацій.

Іл. 1. Тед Горка. Йосиф в Наву. 1840. Полотно, олія

Іл. 2. Рєпін Ілля Юхимович. Вечорниці. 1881. Полотно, олія

Іл. 3. Маковський Володимир Єгорович. Ярмарок в Україні. 1882. Полотно, олія

Іл. 4. Тарас Шевченко. Хлопчик розпалює грубку. 1849. Папір, акварель, сепія, бронзова фарба

Іл. 5. Куїнджі Архип Іванович. Місячна ніч на Дніпрі. 1880. Полотно, олія

Іл. 6. Жан-Франсуа Мілле. Женці на відпочинку. 1853. Полотно, олія

Іл. 7. Вінсент Ван Гог. Їдоки картоплі. 1885. Полотно, олія

Іл. 8. Нікола Пуссен. Пейзаж з Поліфемом. 1649. Полотно, олія

Іл. 9. Ісак Левітан. На дачі в сутінки. 1890. Полотно, олія

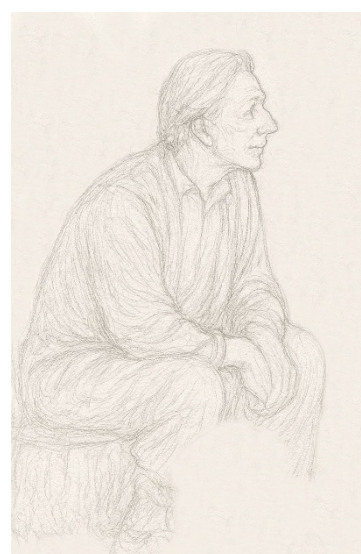
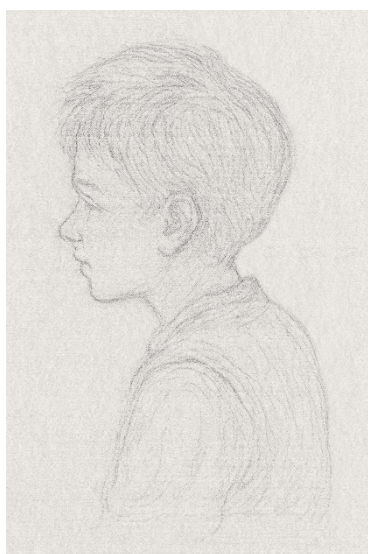
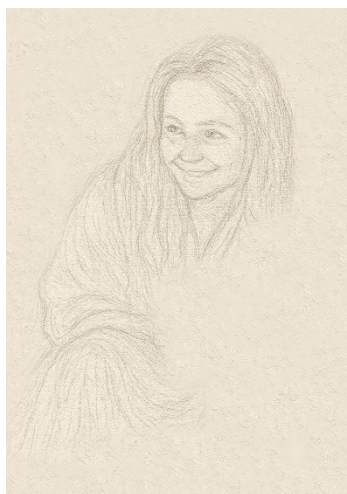
Іл. 10. Микола Пимоненко. Ранок Христового Воскресіння. 1891. Полотно, олія

Іл. 11. Олексєєв М.Л. Батькова вудка. 1997. Полотно, олія

Іл. 12. Селіванов Данило. Пошукові ескізи до композиції «Запальні історії»

Іл. 13. Селіванов Данило. Пошукові ескізи до композиції «Запальні історії»

Іл. 14. Селіванов Данило. «Запальні історії» – закладка основних кольорових мас

Іл. 15. Селіванов Данило. Запальні історії. 2025. Полотно, олія